NEDERLAND IN DE MIST

DOOR

L. J. BOT

PRIJS 20 CENT.

NEDERLAND IN DE MIST

door **L. J. BOT**

Uitgave van de
Nederlandse Bond van Vrije Socialisten
Secr.: Rooseveltlaan 204, Amsterdam-Z.

NEDERLAND IN DE MIST.

Wie onzer denkt niet menigmaal terug aan de jaren die wij zuchtten onder de duitse bezetting, en wie maakt dan niet evenzovele malen vergelijkingen tussen toen en thans. En we halen ons weer voor de geest hoe ontzaglijk groot de moeilijkheden waren, moeilijkheden van allerlei aard, en hoe groot dikwijls de zorg en de angst; de zorg voor het behoud van het naakte bestaan en de voorziening in de stoffelijke behoeften; angst om de familieleden, angst om de vrijheid en het leven van vrienden en bekenden, die hun taak deden in het verzet.

En wat in de jaren vóór de oorlog niet mogelijk bleek: thans, door het collectief gedragen leed, en door het gezamenlijk gevoerde verzet, ontkiemde en groeide in ons land de saamhorigheid. En naarmate de bezetting voortduurde en de methoden van de bezetters wreder werden, naar die mate groeide die saamhorigheid. De scheidingslijnen die altijd getrokken waren geweest door ons volksleven waren bezig te verdoezelen in de tezamen gevoerde strijd, hetzij die strijd gevoerd werd in positieve zin door de actieve en tot daden gedrongen makkers, hetzij in negatieve zin door die talloos velen, die in de vorm van hun lijdelijk verzet hun anti-fascistische en anti-duitse gezindheid demonstreerden. Door en boven en onder deze in grimmige vastbeslotenheid volgehouden tactiek heen weefden zich draden van eenheidsverlangen, van eendrachtige samengang. En de wens werd geboren dat deze eenheid zich zou voortzetten, ook nà de bevrijding, die men vurig hoopte dat toch eens komen zou, een hoop die aan het einde van 1944 en begin 1945 werd tot een positieve zekerheid. Een eenheid: niet slechts in de negatieve zin van het verzet, maar in de positieve zin van de bouw van een nieuwe wereld.

In die laatste krachtsinspanning in de hongerwinter, toen het volk leed als nimmer te voren, zowel door het gebrek aan brandstoffen, en, veel erger nog, het gebrek aan voedsel; toen bovendien de bezetter alle maskers had afgeworpen en optrad met de onmenselijkste bruutheid, en het volk door koude en honger wilde **dwingen**, toen vooral werd dat eenheidsverlangen sterker en sterker, en wist men: de jammerlijke verdeeldheid van vroeger moest tot het verleden behoren. Toen dan eindelijk de bevrijding kwam op die nimmer te vergeten 5de Mei, toen was de uitbundige vreugde die er in het volk was, niet alleen een gevolg van de verlossing van de ellende: de honger en de koude, de smart en de wanhoop, het leed en de angst — het vreugdebetoon was ook een uiting van positiviteit: nu zou men in eendrachtigheid kunnen gaan bouwen aan een nieuwe wereld van groter socialer rechtvaardigheid. Nieuwe normen zouden gelden, een nieuwe vormgeving zou moeten worden gevonden.
De problemen waarvoor het volk van Nederland zich gesteld zag; de opbouw van de verwoeste gebieden, de zuivering, de voedselvoorziening, het herstel van het transportwezen te water en te land, het herstel van de geroofde of vernielde industrie, zouden in eendrachtige samenwerking tot een oplossing moeten komen.
Zó was het ons in die verschrikkelijke lange jaren steeds voorgehouden door de Oranje-zender, zó was ook het verlangen gegroeid in en tijdens het zo dapper volgehouden verzet, zó was het ook tientallen malen beloofd aan hen die waren gevallen in de strijd. Zo zou dan toch uit deze waanzin, uit deze redeloze massa-slachting, uit deze vernietiging van culturele goederen, nog iets goeds geboren worden: zou deze verschrikkelijkste aller oorlogen misschien de baringstijd kunnen zijn van de geboorte van een rechtvaardiger en een redelijker wereld: een ménselijker wereld!

EEN BALANS

We zijn thans twee en een half jaar verder, en we kunnen dus min of meer een balans opmaken. We kunnen zien of

en wat er gedaan is om de dromen om te zetten in de daad, en nagaan of de instanties die het eerst aangewezen waren op de weg van vernieuwing voor te gaan, dat hebben gedaan, en zo zij dit niet deden, ons afvragen waaróm zij nalatig waren. We zullen ook de vraag behandelen, in hoeverre het volk van Nederland zélf probeerde een nieuwe koers te varen.

We zullen bij een en ander niet in details kunnen treden: een volledig overzicht van sinds de bevrijding genomen maatregelen zou heel wat meer bladzijden vergen dan ons zijn toegemeten, maar we zullen toch trachten de belangrijkste delen te belichten, en we zullen in ieder geval de ruimte nemen om te zien of inderdaad ernstig gepoogd is de in de bezettingstijd gedane beloften in te lossen, en of de gevoerde politiek uitdrukking was van het tijdens de bezetting in het hollandse volk gegroeide verlangen.

Bij een beoordeling van het gevoerde beleid zullen we, voor wat de verantwoordelijkheid betreft, ons niet alleen bepalen tot critiek op de regering en haar diverse instanties: het nederlandse volk draagt ook een deel van die verantwoordelijkheid. Maar.... in heel wat mindere mate, en in niet meer mate dan dat het, nadat het eenmaal zijn volksvertegenwoordigers heeft gekozen en daaruit een regering is gevormd, nog verder rechtstreeks invloed kan uitoefenen.

Want de politieke democratie heeft nog altijd geen oplossing weten te vinden voor de vraag op welke wijze het rechtstreeks en direct zijn invloed kan laten gelden.

Het mag rustig afwachten tot de volgende verkiezingen, dan, als het ontevreden was, zijn stem uitbrengen op andere partijen, in de hoop dat het dan niet een herhaling zal zien van wat verkeerd was, en in het vertrouwen dat de nieuwe vertegenwoordigers niet opnieuw onder de maat zullen blijven.

DE PROLOOG

Al spoedig na de bevrijding had de koningin de heren Prof. Ir. W. Schermerhorn en W. Drees aangewezen als kabinetsformateurs. Op 23 Juni waren zij in hun taak geslaagd. De

koningin leidt via de radio de regering in bij het volk, waarbij o.a. gezegd wordt:

> „het visioen, dat onze helden en heldinnen voor de geest stond, toen zij hun leven gaven voor recht en voor vrijheid, willen wij thans tot werkelijkheid maken".

En verder wijst de koningin op „het feit, dat wij in de donkere tijd, die achter ons ligt, naar elkaar gegroeid zijn, het duidelijk merkbaar verlangen naar eendracht, de groeiende gemeenschapszin en het onderlinge vertrouwen en naastenliefde". Hierna ontvouwt de nieuwe minister-president Prof. Ir. W. Schermerhorn de grote lijnen van het te voeren beleid, en zegt o.m.:

„Het gaat om het scheppen van nieuwe vormen", wijst er verder op dat Nederland nog in oorlog is met Japan; houdt een beschouwing over de positie van Nederland in de wereld, over het herstel van normale gezagsverhoudingen; verder dat er een nood-parlement zal zijn tot de eerstvolgende verkiezingen, die zeker niet het eerste jaar gehouden zullen kunnen worden, want „er dient aan het volk gelegenheid te worden gegeven, zich een denkbeeld te vormen omtrent de vraagstukken, die thans de politieke scheidingslijnen bepalen".

Voorts wijst Prof. Schermerhorn op de zuivering van de ambtelijke en de bedrijfswereld, de berechting van landverraders en collaborateurs. De zuivering van de pers zal snel geschieden. Wat het economische leven betreft, wordt vastgesteld dat „het herstel van het nederlandse bedrijfsleven zal moeten worden gezocht in opvoering van de productie, van de productiviteit van zijn arbeid en van de werkgelegenheid, speciaal in die takken van bedrijf, die de eerste levensbenodigdheden: voeding, woning en schoeisel vervaardigen, en in die industrieën, welke voor energie-voorziening van primair belang zijn". Tenslotte wordt gewag gemaakt van het ontstellend woningtekort, en wordt opgemerkt: „wil men de achterstand in 10 jaar inhalen en de vernielde woningen binnen deze tijd herbouwen, dan zullen jaarlijks 65.000 à 70.000 woningen moeten verrijzen".

Uiteraard geven wij slechts enkele punten uit deze redevoering.
De regering was vol goede plannen, het scheen dat „de tekenen des tijds" verstaan werden. Al moest het direct al vreemd aandoen, dat in uitzicht gesteld werd dat verkiezingen het eerste jaar niet zouden kunnen worden gehouden. Om welke reden moest zolang aan het volk de gelegenheid worden ontnomen getuigenis af te leggen van de koers, die naar zijn mening moest worden gevaren? Eén van de argumenten was, dat de bevolkingsboekhouding niet in orde was. Een heel mager argument. Het zou b.v. heel goed mogelijk zijn geweest te laten stemmen op de stamkaart. Ook andere technische oplossingen hadden gevonden kunnen worden, als men de wens zou hebben gehad een spoedige uitspraak van het volk te willen weten.
En daarom is de vraag gewettigd, of men juist niet zo'n spoedige uitspraak wenste, of men juist deze kwestie maar opschortte, in de hoop dat na een jaar wel wat rust zou zijn gekomen, het enthousiasme weggeëbt zou zijn. Wie van het „team", dat de regering wilde zijn, een regering die op geen enkele volksuitspraak steunde, was of waren voor deze eerste bedenkelijke geste verantwoordelijk? Deze geste die ongetwijfeld mede oorzaak geweest is dat de gehele sinds de bevrijding gevoerde politiek anders geweest is dan wanneer het volk direct van zijn elementaire recht gebruik had kunnen maken?

DE GROTE LIJNEN

Maar in ieder geval: de grote lijnen waren uitgestippeld. En de vraag mag dus gesteld worden, of en in hoeverre deze eerste regering, en ook daarna de regering Beel, erin geslaagd zijn of ernstige pogingen hebben ondernomen om uitvoering te geven aan de plannen. Is er op één enkel gebied een waarlijk grote conceptie geweest om in een of andere vorm vast te leggen wat tijdens de bezetting als een gewenste noodzakelijkheid was gegroeid: dat er een menselijke samenleving moest worden gebouwd, die recht zou

weten te doen aan het menselijke, aan de mens zelf? Schermerhorn deed een poging, toen hij in uitzicht stelde „organen uit het volksleven" een deel van de besluiten ter uituitvoering over te dragen; en toen hij de rijksgerechtigheid van Indonesië in uitzicht stelde.
Maar het komt niet aan op de woorden alleen: indien door daden ware getoond, dat de voorbije wereldoorlog een tijdperk afslóót, en een nieuw tijdperk was begonnen, zou men van de medewerking van het grootste deel van het volk verzekerd geweest zijn.
Kon echter anders verwacht worden van de regering Schermerhorn-Drees, waarin opgenomen waren Mr. E. N. Kleffens, Mr. J. Meyen, de heer J. M. de Booy, en later, in de regering Beel: Lt.-kolonel A. H. J. L. Fiévez, Mr. C. G. W. H. Baron van Boetzelaer, en alweer Mr. E. N. Kleffens?
Laat ons thans gaan zien, wat er van de gestelde doeleinden terecht is gekomen.

DE WONING-MISÈRE

Bij de bevrijding op 5 Mei bedroeg het totaal aantal verwoeste woningen 95.072; het totaal zwaar-beschadigde 42.319 en het totaal licht-beschadigde woningen 355.704 woningen. Tezamen ongeveer 23% van het totaal aantal woningen. Als bovendien in aanmerking wordt genomen dat er van nieuwbouw tijdens de bezetting weinig was gekomen — voor de oorlog jaarlijks plus minus 45000 woningen gebouwd — dan is het duidelijk dat het woningtekort bij de bevrijding schrikbarend hoog was, en dat naast het herstel van de industrie en van het transportwezen, allereerst alle krachten geconcentreerd zouden moeten worden op het herstel van de beschadigde, en op de bouw van nieuwe woningen.
Zowel minister-president Schermerhorn bij de aanvaarding van zijn ambt in Juni 1945, als de minister van Openbare Werken, Dr. Ir. J. A. Ringers in een persconferentie in Augustus 1945, stelden dat ook in uitzicht. Minister Vos, sprekende in een vergadering van de S.D.A.P. te Amsterdam op 2 Augustus 1945, verklaarde dat het volgende jaar, dus

in 1946, de woningbouw met 40.000 woningen ter hand zou worden genomen, welk aantal zou worden opgevoerd tot 70.000 per jaar.
Voor 1946 werd een bouwplan gemaakt. Hiervan was een kwart gedeelte voor de nieuw-bouw bestemd. Men had de beschikking over ongeveer 130.000 bouwvakarbeiders en hoopte hiermede 10.000 nieuwe woningen te kunnen bouwen. Voor dat jaar stelde men zich ook voor, voor de meest geteisterde gebieden — Walcheren, Noord-Brabant, Limburg en Gelderland — een groot aantal noodwoningen te bouwen. In totaal werden er in 1946 8595 noodwoningen en 4648 noodboerderijen gebouwd, terwijl bij het scheiden van het jaar nog 1604 respectievelijk 34 in aanbouw waren. Met de woning-nieuwbouw ging het erbarmelijk. Er waren aan het einde van 1946 van het voorgenomen aantal te bouwen van 10.000, ongeveer 6000 in aanbouw, waarvan gehoopt werd dat er 1000 gereed zouden komen.
Dat was dus heel wat minder, dan het cijfer dat Prof. Schermerhorn genoemd had nodig te zijn als jaarlijkse productie. Hij toch noemde de cijfers 60.000 à 70.000.
Genoemde cijfers nopen tot enige opmerkingen. In de eerste plaats een paar over de z.g.n. noodwoningen. Natuurlijk was het een uitkomst voor de betrokkenen, weer een dak boven het hoofd te hebben, maar een werkelijke oplossing was en is het toch niet. Bovendien was de bouwprijs van deze „woningen" een aanfluiting. Ze kosten van f 5000.— tot f 7000.—
In de tweede plaats moet iets gezegd worden over het feit, dat reeds in het eerste jaar van de **wederopbouw**, slechts 10% van het gestelde aantal nieuwe woningen gebouwd was. Dat er nog ruim 5000 in aanbouw waren, doet aan dit cijfer niets af. Er moest dus ergens een misrekening hebben gezeten, een fout hebben gescholen in opzet of uitvoering. Die zat er dan ook: in de uitvoering! Want er was voor 1946 voor de bouwcapaciteit uitgetrokken een totaal bedrag van 570 millioen gulden, te besteden voor licht-herstel, zwaarherstel en nieuw- en herbouw; voor onderhoud echter nul, komma nul. Aan het eind van het jaar bleek, dat besteed

waren 510 millioen gulden, dus 60 millioen gulden minder dan geraamd. Erger nog was evenwel, dat aan onderhoud 100 millioen gulden was uitgegeven. Dat betekent, dat hiervoor ongeveer 10.000 woningen gebouwd hadden kunnen worden; het betekent óók, dat die honderd millioen gulden voor een groot deel besteed waren aan „zwartbouw."
En inmiddels nam en neemt de woningnood toe, onrustbarend. Nood, in zijn meest scherpe vorm. Jonge mensen die willen trouwen, kunnen geen uitvoering geven aan hun plannen, tenzij zij willen „in"-wonen met alle narigheden van dien. Het geraamde tekort ligt tussen de 250.000 en 300.000 woningen. Dat wil zeggen, dat b.v. meer dan het totaal inwoners van Den Haag in abnormale woningtoestanden verkeert.

DE ZUIVERING

De verleiding is groot, ook dit belangrijke onderdeel van de regeringsvoornemens onder de loupe te nemen. Laten we slechts volstaan met vast te stellen, dat deze hele zuivering een trieste en nare geschiedenis is geworden, dat de rechtsgevoelens van het volk allerminst bevredigd zijn, en dat er, instede van recht, allerlei onrecht is geschied, dat aan de ene kant er nog verscheidene grote collaborateurs rondlopen en dat er, anderzijds, tal van mensen reeds in de Meimaand 1945 werden opgepakt op aanbrengerij, en maanden en maanden onschuldig in de kampen verbleven.
Laten we er geen doekjes omwinden : geen der betrokken partijen noch het volk zijn bevredigd door de wijze waarop de regering dit probleem heeft „opgelost."

DE LOON- EN PRIJZENPOLITIEK

Op 11 December 1945 heeft de minister-president Prof. Ir. W. Schermerhorn aan de Staten-Generaal een nota aangeboden, waarin o.a. ten aanzien van de loon- en prijzenpolitiek de richtlijnen van de regering werden ontwikkeld. De nota herinnert aan de in 1942 door de duitsers ingevoerde loonstop. Deze werd na de bevrijding gehandhaafd.

Het college van Rijksbemiddelaars heeft bepaald, dat zonder voorafgaande toestemming de lonen niet mogen worden gewijzigd. De door dit college vastgestelde lonen liggen thans nimmer méér dan 35% boven de norm van 10 Mei 1940. Wel kan voor de grote gezinnen een bijslag worden verstrekt van f 0.40 per dag en per kind.
De te voeren prijspolitiek moet — volgens de nota — eerstens inhouden dat beheersing van de prijzen nodig is. De regering erkent dat deze beheersing slechts binnen zekere grenzen mogelijk is, en wijst daarvoor op verschillende omstandigheden die de regering niet geheel in de hand heeft. De nota komt in dit opzicht tot de conclusie, dat verhoging van het levenspeil als voorwaarde heeft, toeneming der productie.
In een verklaring die de regering in October 1946 aan de Staten-Generaal zond, wordt vastgesteld, dat een belangrijke prijsverhoging onvermijdelijk was door de hoge wereldmarktprijzen. Ten aanzien van het loonpeil wordt de noodzakelijkheid uiteengezet van de export. Het gemiddelde loonpeil kan daarom niet worden verhoogd.
Inmiddels zijn de prijzen voortdurend blijven stijgen, terwijl de loonstop blijft toegepast. Het gevolg is dat de arbeidersklasse steeds meer in het gedrang komt. Dat dit tot allerlei spanningen in het bedrijfsleven moet leiden, is duidelijk. Uiteindelijk komt het beleid van de regering hierop neer, dat zij toegeeft het ook niet te kunnen helpen, dat de prijzen steeds meer omhoog gaan. Maar dat neemt niet weg dat de arbeiders het slachtoffer worden van de door de regering volgehouden loonstop.
Voor deze onderafdeling van haar beleid moet aan de regering een onvoldoende gegeven worden.

DIVIDENDEN

Laten wij nu eens zien hoe de arbeidloze inkomentrekkers er voor staan. We bedoelen de stakkers, die in een of meer ondernemingen aandelen bezitten. In één bepaald opzicht stonden ze er ook beroerd voor. Want zoals voor de arbeiders een loonstop, was er voor de aandeelhouders een divi-

dendstop ingevoerd, welke inhield, dat niet méér mocht worden uitgekeerd dan 6% winst. Als de arbeiders in een bedrijf zorgen dat er flink geproduceerd wordt, waardoor de winsten kunnen stijgen, geldt voor hen de loonstop. Voor de aandeelhouders gold de dividendstop, maar de meerdere winst was daarom niet weg. Dat geld kon in het bedrijf voor andere doeleinden worden aangewend, en bleef dus toch in het bezit van de aandeelhouders. O zonderlinge economische wijsheid! O eigenaardige democratie!
Maar laten we eens enkele van in die onaangename positie verkerende ondernemingen noemen, die slechts 6% dividend konden uitkeren, maar waarvan de winsten gróter waren. Sedert 1 Januari waren dit o.a. de volgende:

	Vorig dividend	Thans
Hollandse Bank-Unie	6%	7%
Nat. Bank voor Zuid-Afrika	5	6
Calvé Delft	0	13
Meelf. Ned. Bakkerij	4½	6
Drie Hoefijzers	5	6
Van Vlissingen Kat.	4	6
Heineken	3	6
Van Vollenhoven	4	6
Kon. Ned. Papier	5	9
Twentse Bank	3	6
Tetterode	4	6
Ned. Gist- en Spiritusfabriek	5	6
Nyma	0	6
Rotterdamse Droogdok	3	8
Ned. Schoenindustrie	4	6

We zien dus dat bij diverse ondernemingen de winsten meer dan verdubbeld zijn. Voor die ondernemingen die een hoger dividend mochten uitkeren dan 6 %, golden de uitzonderingen die dit in enkele gevallen veroorloofden. Maar zelfs deze uitzonderingen veroorloofden niet dat aan de arbeiders in deze bedrijven hogere lonen werden uitbetaald.
Dat zou ook niet redelijk zijn tegenover de arbeiders in andere bedrijven, nietwaar?

Gelukkig kunnen we de lezer mededelen, dat voor de aandeelhouders de dividendstop sinds lang is opgeheven. En de loonstop? Ja, die bestaat nog. Zo erg is dat trouwens niet, want volgens de laatste berichten worden de brood, koffie-, thee- en cacaorantsoenen toch minder.

Voor ieder kan echter duidelijk zijn, dat in het beleid van de regering een tegenstelling zit ten aanzien van de prijzen en lonen, en de mogelijkheid voor de ondernemers hun winsten op te voeren.

Hoe dit echter ook zij: voor de arbeidersklasse, die niet het slachtoffer wilde worden van het omhoog lopen van de prijzen, bleef en blijft niet anders over dan te trachten de lonen in overeenstemming te brengen met de prijzen. Vandaar dat economische conflicten niet kunnen uitblijven. Sinds de bevrijding zijn er talloos vele geweest; teveel om op te noemen. Jammer voor de bezittende klasse dat niet al te dikwijls gebruik kan worden gemaakt van het argument, dat de arbeiders de gelegenheid aangrijpen. Want wáár ook een conflict ontbrandt, voor iedereen is het steeds duidelijk, dat de stakingen in de meeste gevallen geen áánvallen zijn, doch een verweer tegen de steeds slechter wordende positie.

DE GROTE TRAGEDIE.

In het voorgaande hebben wij slechts enkele onderdelen behandeld van het na-oorlogse beleid, onderdelen, die, hoe belangrijk ook op zichzelf, toch niet beschouwd konden worden als de toetssteen voor de regeringen Schermerhorn-Drees en Beel.

Deze toetssteen is geworden Indonesië. Én in de houding tegenover dit probleem én in de behandeling van dit probleem, zowel tegenover ons bruine broedervolk als tegenover de wereld, had de de regering getuigenis kunnen afleggen van een nieuwe conceptie, van een nieuwe visie op de verhouding tussen de volkeren, had zij de dromen van de bezetting tot een begin van werkelijkheid kunnen maken. Instede daarvan is Indonesië geworden het struikelblok voor

alle goede voornemens, is Indonesië geworden de reddingsboei voor alles wat reactionnair was en is in Nederland, is Indonesië geworden hét schandaal in de internationale wereld, is Indonesië geworden de schandpaal voor de nederlandse politiek; is Indonesië het graf geworden van vele politieke grootheden, die na de oorlog de kans kregen het stempel van hun vernieuwende inzicht te drukken op de verhouding tussen twee volken, die tot 1940 in een koloniale verhouding tot elkaar hadden gestaan.

Er is al veel tijd verlopen tussen de redevoering van de koningin op 6 Dec. 1942, en tussen de woorden die Schermerhorn sprak na de japanse capitulatie; duizenden malen zijn de golven gespoeld langs de uitgestrekte kusten van de Indonesische eilanden, maar het vuil van de politiek hebben zij niet kunnen wegspoelen.

Indonesië, tragedie van nationaal en internationaal beleid! Het zag er alles zo hoopvol uit, en hoe triest is alles verlopen. Laat ons pogen een korte samenvatting te geven van alles wat er gebeurd is, opdat we daardoor zullen kunnen begrijpen hoe Nederland in de knoei is gekomen, moreel in de knoei tegenover de wereld, moreel en financieel tegenover zichzelf.

Op 6 Dec. 1942 hield de koningin te Londen voor Radio-Oranje een rede, waarin o. a. het volgende gezegd werd:

> „Ik stel mij voor, zonder vooruit te lopen op de adviezen der rijksconferentie, dat zij zich zullen richten op een Rijksverband waarin Nederland, Indonesië, Suriname en Curaçao tezamen deel zullen hebben, terwijl zij ieder op zichzelf de eigen, inwendige aangelegenheden in zelfstandigheid en steunend op eigen kracht, doch met de wil elkander bij te staan, zullen behartigen."

Op 17 Juli 1945 doet Minister Prof. Dr. J. Logeman een dringend beroep op de vrije wereld om Nederland te helpen in het uitvoeren van zijn eerste plicht: „Indië te bevrijden". En zegt hij o. m.: „Nederland gaat geen kolonie heroveren, het trekt uit ter bevrijding van het millioenenvolk der Indonesiërs, dat het als deelgenoot in het Koninkrijk van

Koningin Wilhelmina wil ontvangen".
En bij de bevrijding van Indonesië, bij de capitulatie van Japan op 10 Augustus 1945, zeide Prof. Ir. W. Schermerhorn via de radio o.a.: „dat thans Indonesië door de duisternis naar het licht groeit. De Nederlanders en de Indonesiërs hebben tezamen geleden en gestreden, zij zullen ook tezamen dit land tot rust en vrede en bovenal tot meerdere welvaart brengen".
Ruim twee jaren zijn verlopen sinds de toenmalige minister-president deze woorden sprak.
Waar is de rust? Waar is de vrede? Waar is die meerdere welvaart?
Na de japanse capitulatie bezetten engelse troepen verschillende delen van Indonesië. Nederland was daartoe door verschillende omstandigheden niet in staat.
De staatslieden in Nederland, in Engeland en Amerika hadden echter één belangrijke factor over het hoofd gezien, die de capitulatie van het rijk van de Hemelse Zoon Hirohito uiteindelijk mede tot gevolg had: dat de Indonesische volksmassa's méde politiek wilden voeren, en wel in dezen zin, dat zij de reeds tientallen jaren gevoerde strijd om zich los te maken van de hollandse overheersing zouden voortzetten en doorzetten tot het doel bereikt was.
Want, toen Soekarno de Republiek Indonesia uitriep, was dat niet een gevolg van incidentele omstandigheden, was dat niet een gebruik maken van de gelegenheid door een klein stel niet aan het volk gebonden malcontenten, was dat niet de daad van een onsmakelijk stel avonturiers, die eigen politieke machtsaspiraties wilden dienen ten koste van het gemenebest waartoe zij behoorden, zoals er zovele voorbeelden zijn aan te halen uit de geschiedenis, ook van die van de laatste jaren. Hierbij denken we b.v. aan Franco, en ook aan tal van andere politieke- en economische usurpators, die eigen en andere volken brandschatten.
Het uitroepen van de Republiek Indonesië was de kristallisatie van het in tientallen jaren gegroeide vrijheidsverlangen in het Indonesische volk, een vrijheidsverlangen dat sterker was geworden naarmate de Hollanders in gebreke bleven

economische welvaart en politieke vrijheid te brengen aan de volkeren van de Indische Archipel. De geschiedenis van Saïdjah en Adinda is geen nieuwe geschiedenis. Het is al een oud verhaal, oud al in de tijd dat Multatuli het schreef. Maar de Saïdjah's en de Adinda's zijn blijven voortleven in elke dessa en in elke kampong van Indonesië, en in hen groeide voortdurend sterker het verlangen zich eens, eens te bevrijden van de blanke overweldiger en onderdrukker. Aan dat verlangen kon nòch in politieke nòch in andere zin uitdrukking worden gegeven, maar het leefde voort, het verlangen naar een eigen gemeenschap, vrij van vreemde overheersing.
In het begin van deze eeuw werd de eerste Indonesische vereniging opgericht. In 1908 ontstond de Boedi Oetomo, die een eerste poging was naar de culturele ontplooiïng der Javaanse volksmassa's. Na dien, volgden er meer organisaties; de Partai Kommunist Indonesia; de Sarakat Dayang Islam; de Partai Nasional Indonesia; de Pendikan Nasional Indonesia; de Partai Indonesia Rajat; de Indische Vereniging; de Perhimpoenan Indonesia; enz.
Het streven van al deze organisaties was gericht op de nationale bewustwording van de Indonesische volkeren, het was gericht op de nationale eenheid; op de bevrijding van de muilkorf- en dwangartikelen in de koloniale wetgeving; het was tenslotte gericht op de vrijmaking van Indonesië van de blanke overheersing en op de vorming van een eigen zelfstandige gemeenschap.
De geschiedenis herhaalt zich eeuwig, ook in politieke zin. Zoals eens vier honderd jaar geleden het volk van de lage landen aan de Noordzee een vele jaren durende strijd voerde tegen de spaanse overweldiger, zoals het volk van Amerika zich vrij vocht van Engeland, zoals het immer in de mens aanwezige vrijheidsverlangen altijd weer vecht tegen de overheersing, helaas al te dikwijls in de beperkte vrijheid van het nationalisme, zo vocht en vecht het Indonesische volk voor zijn vrijheid.
En tal van namen die we thans tegenkomen in de geschiedenis die Indonesië bezig is te maken, komen wij reeds tegen

in de strijd voor „Indonesia Merdeka" : Indonesië vrij.
Èn Soekarno, èn Mohammed Hatta, èn Sjahrir zijn geliefd bij hun volk, zoals eens de voorgangers in de bevrijdingsstrijd van Nederland.
Dat men het inzicht miste in de betekenis, die deze figuren hadden en hebben voor de indonesische volksmassa's, pleit niet voor hen, die „uitdrukking moesten geven aan de nieuwe tijd."
Het is erg eenvoudig om Soekarno zijn „collaboratie" met de Japanners aan te rekenen, maar afgezien van de vraag of deze beschuldiging wel volstrekt juist is, valt er toch nog wel een opmerking over te maken. Want van samenwerking met fascistische regeringen is ons land nu ook niet bepaald altijd afkerig geweest. Hitler beleefde óók de tijd, dat hij „bevriend staatshoofd" was; met het fascistische Italië konden wij het wonderwel vinden, en in Franco, het laatste europese fascistische opperhoofd, zien we ook geen besmetting. De heren, die zo over Soekarno praten, weten trouwens wel wat ze doen. Noem iemand fascist en collaborateur, en voor de helft heb je het al gewonnen bij de massa, die zich instinctief afkeert van alles wat fascistisch genoemd wordt, maar niet voldoende onderscheidingsvermogen bezit om de fascistische tendenzen in eigen regeringspolitiek te onderkennen. Want in wezen was de politiek, die in de laatste decenniën in Indonesië gevoerd werd, fascistisch. De spanningen waren in het begin der twintiger jaren van deze eeuw ten zeerste toegenomen, de aanhang van de nationalistische organisaties groeide, en op economisch gebied verscherpte zich de strijd. De regering trad steeds reactionnairder op, het normale en legale leven werd aan de indonesische beweging onmogelijk gemaakt. Het resultaat kon niet anders zijn dan overal ter wereld het geval is geweest en zal zijn : als de druk en de spanning te groot worden, breekt het verzet zich baan tegen de onderdrukker. Zó geschiedde ook in Indonesië. West-Java en West-Sumatra werden de haarden van een revolutionair opstandige beweging. Maar zoals ook overal en elders ter wereld waar revolutionnaire bewegingen niet direct succes hadden, zo werden nu ook hier deze opstanden door het

gezag bloedig neergeslagen. Honderden werden gedood, duizenden gingen zonder enige vorm van proces naar de concentratiekampen aan de Boven-Digoel. Concentratiekampen, die geen uitvinding waren van de opper-sadist en psychopaath Herman Göring, maar geboren uit de ethische nederlands-indische politiek met zijn exorbitante rechten. Aan de Boven-Digoel heerste een afschuwelijk en moordend klimaat, waarvan zeer velen het slachtoffer werden.
Maar wat deerde dat de machthebbers? Wat deerde dat de aandeelhouders in de indische ondernemingen, die hun winsten zagen blijven vloeien, en daarvan ook in de toekomst verzekerd wilden zijn? Ethische politiek is een mooi woord; daar kun je aan de bittertafel eens aangenaam over zitten filosoferen; maar in het practische leven gaat het om de harde realiteit van het bezit. En zodra dat gevaar loopt aangetast te worden, sluit je desnoods een verbond met de duivel. En met deze medewerking was de opstand onderdrukt: maar de géést leefde voort, in Boven-Digoel en in de dessa's.
Ook Nederland kreeg van dichtbij iets te zien van de strijd tussen regering en het indische volk.
In 1928 vond te Den Haag een proces plaats tegen Mohammed Hatta, M. N. Pamontjak, R. M. A. M. Djojoadhiningrat en Mr. A. Sastroamidjajo, allen beschuldigd van opruiïng. De haagsche rechtbank kwam tot een vrijspraak, zeer tot ongenoegen van de europese pers in Indonesië.
We mogen echter hier enige gedeelten aanhalen uit de niet-uitgesproken verdediging van Mohammed Hatta, die in brochure-vorm is uitgegeven. Van een verdediging kan nauwelijks worden gesproken; het is veeleer een aanklacht en een beschuldiging. Wij ontlenen:
„Er is nog een derde factor, die de idealen bij de indonesische jeugd verhaast. Het is deze, dat zij van kindsaf een bittere ervaring ondervindt van nationale en raciale achteruitstelling". „Zij bestudeert deze niet uit geleerde boeken, maar op de eigen huid. Zij ondervindt aan de lijve de scherpe tegenstelling tussen blank en bruin, tussen overheerser en overheerste".

En verder, over de economische en sociale toestanden der bevolking; „Het jongste rapport nopens de belastingdruk op de inheemse bevolking van Java en Madoera van Meyer-Ranneft-Huender heeft een verarming der bevolking geconstateerd. De rapporteurs hebben het gemiddelde gezins-inkomen berekend op f 225.— per jaar. Bij een gezinssterkte van 4,9 geeft dit voor het gemiddelde jaarlijks inkomen per hoofd van de bevolking een bedrag van ruim f 45.—. Voor sommige gewesten, inzonderheid de residentie Djocjacarta, wordt als vaststaand feit geconstateerd, dat het gemiddelde jaarinkomen der bevolking per hoofd slechts bedraagt de kapitale som van f 21.60".

En voorts:

„Wel wens ik enkele woorden te wijden aan de arbeidstoestanden in Indonesië. Maar ik zal mij uiterst beperken. Daarom zal ik het ook niet hebben over het druk besproken stelsel der Poenale Sanctie. Wel echter moet ik met enkele woorden de sociale misstanden, welke onder en buiten dat regiem heersen en geheerst hebben, bespreken. Speciaal gedurende de regeringsperiode van Mr. Fock! Hoe dikwijls lazen wij niet in de bladen van ergerlijke mishandelingen. De zaak van Poeloe Mandi op Sumatra's Oostkust is wel één van de sprekendste voorbeelden van misdadige handelingen van particuliere ondernemers jegens de aan hun willekeur overgeleverde koelies".

„Men neme slechts „De Nieuwe Rotterdamse Courant", ochtendblad van 7 en 24 November 1926, in de hand, om zich van dit afschuwelijke schouwspel te overtuigen. Straffen als rotanslagen, vrijheidsberoving, het uitkleden der „schuldige" drossers en het teren van hun lichaam, bedreigen met doodslag om de mishandelden te doen zwijgen, waren aan de orde van de dag. Mensen, die geprobeerd hadden deze barbaarse straffen te ontgaan door te vluchten, werden bij wederopvatting eenvoudig gelast, op straffe van doodgemarteld te worden, om paarden- en mensen-uitwerpselen op te eten".

„Hoeveel bruine ruggen zijn niet reeds sedert de heerschappij der rotanstraf met westerse „Umsicht, und Einsicht, und

Nachsicht, und Rücksicht, und Vorsicht" toegepast, tot bloedens toe roodgebeukt ? De rotanstraf . . . . . een der zovele zegeningen", die Nederland, het land der „beschaving" en van het „recht" over het millioenenvolk van Indonesië heeft gebracht . . . . . de tragiek ! Als men weet, dat deze middeleeuws-barbaarse straf nog haar verdediging vindt in een oud-indisch rechterlijk ambtenaar, Mr. W. K. S. van Haastert, die in „De Telegraaf" van 20 December 1925 beweerde, ook namens vele oud-indische gasten te kunnen spreken, dat deze straf voor de nederlandse koloniën voorlopig niet gemist kan worden, dan voelt men hoe in Indonesië het „Recht" wordt gehanteerd".
En aan het slot van deze aanklagende verdediging wordt gezegd : „Het rode schijnsel van de toekomst begint reeds te lichten in het heden. Wij begroeten het als de dageraad, die rijst. Indonesië's jongelingschap heeft mede te sturen in de gewenste richting. Zij heeft tot taak de komst van de nieuwe dag te verhaasten. Zij heeft ons volk te leren de vreugde van het leven ; niet alleen de misère mag diens deel zijn. Dat het indonesische volk zich vrij moge voelen onder zijn blauwe hemel en dat het zich voele heer en meester in zijn door God gegeven land."

OPRUIERS

Inderdaad, dit waren in zekere zin opruiers van het indonesische volk, van het eigen volk. Zij,. de Soekarno's, de Hatta's, de Sjahrirs, de honderdtallen anderen, wisten zowel uitdrukking te geven aan het verlangen van de millioenenmassa's als deze verlangens te stimuleren en te leiden.
Wij kennen in onze eigen vaderlandse geschiedenis ook van deze mannen, die ons ook tegenwoordig nog in de geschiedenisboeken worden voorgehouden als de grote leiders van ons volk tijdens de spaanse onderdrukking, we kennen ze ook nog uit de allerjongste geschiedenis: de leiders in en van het verzet tegen de duitse overweldigers.
Is voor het ene volk ongerechtvaardigd, wat voor ons eigen volk als groot en edel werd beschouwd ? Waarom begrijpt

men in Nederland niet, dat de liefde voor de eigen voorgangers grote vormen heeft aangenomen, niet alleen omdat zij het vrijheidsverlangen een politieke- en staatkundige uitdrukking wisten te geven door het uitroepen van de republiek, maar ook omdat zij jarenlang zelf voorgegaan waren in de strijd, en de gevangenissen en de concentratiekampen van de nederlands-indische regering hadden ondergaan, dat zij dus werden gezien als de martelaren voor hun volk?

ZIJ ERKENNEN HET RECHT . . . . .

Het indonesische volk maakte van de gelegenheid gebruik zichzelf onafhankelijk te verklaren. Natuurlijk! Welk volk deed dat niet in de historie? Maar . . . . . het verklaarde zich ook bereid met het nederlandse volk samen te werken. En het meende – en daarin heeft het zich inderdaad vergist, maar de schande daarvan komt niet voor rekening van het indonesische volk – dat ook Nederland de stem van de nieuwe tijd had verstaan en begrepen, dat Nederland, dat toch immers ook het Atlantische handvest had ondertekend, waarvan punt 3 letterlijk inhoudt:
„Zij erkennen het recht van alle volken hun eigen regeringsvorm te kiezen",
ook loyaal het zelfbeschikkingsrecht van het indonesische volk zou erkennen. Het geloofde dat Nederland zich niet – zoals dikwijls in het verleden – zou verschuilen achter allerlei drogredenen en motieven; het meende dat, indien in de toekomst op loyale wijze zou kunnen worden samengewerkt, de basis van deze samenwerking moest zijn een royaal en loyaal erkennen van de feitelijke toestand.
Doch de geschiedenis hield een andere ontwikkeling in haar schoot verborgen.
Want reeds aanstonds begonnen reactionnaire bladen als „Trouw", de „Maasbode", „De Volkskrant", e.a. met de nodige bombarie tegen de Republiek Indonesia van leer te trekken. De eerste reactie van de regering daarop was een mededeling van Prof. Schermerhorn in zijn „Op de Brug"-radiopraatje op 15 October 1945, „dat Soekarno geen Mussert

was", en dat de weg van onze regering was de weg naar overleg met de leiders van de Indonesische Vrijheidsbeweging. Ook dat was niet de bedoeling van de brave burgers in Nederland, die bliksems goed wisten dat het hier om heel concrete dingen ging: om macht en bezit in Indonesië. Zij hadden hun handlangers. Utrechtse studenten wisten een vergadering van de Perhimpoenan Indonesia, die te Utrecht werd gehouden, en waar Indonesiërs en Nederlanders het woord zouden voeren, te verstoren. Het was een eerste, maar een bedenkelijk symptoom van wat de reactie in Nederland en in Indonesië de volgende maanden te zien zou geven.
In Indonesië zelf begon het te rommelen! Indonesiërs deden een aanval op een convooi van britse vrachtwagens, waarbij engelse soldaten om het leven kwamen. Als represaille wierp de Royal Air Force bommen uit boven Tjibadak en Bekassi. Zo had ook Indonesië zijn Putten. Binnen 24 uur nadat deze plaatsen waren weggevaagd, kwam Minister Meynen met een oproep aan oorlogsvrijwilligers. „Het gaat om de eer en de toekomst van Nederland en Indië beide". Natuurlijk, het gaat bij die heren altijd om de „eer". Het is een oud lied op een oude wijs. Maar met de eer wordt meestal een klinkend iets bedoeld!
De reactie gaat zich roeren. Het semi-officiële blad „Pen-Gun" is doende, de heren Prof. Van der Bilt, Ch. Welter en dr. Meyer-Ranneft geven een anti-indonesisch hetz-blaadje uit; bladen als Trouw, Algemeen Handelsblad, enz. blijven niet achter. De japanse sprookjes zijn vermeerderd. De indonesische Republiek is een japans maaksel. Heus, juffrouw Snip.
Inmiddels rolt de geschiedenis voort. De regering stelt art. 192 van de Grondwet buiten werking, het artikel dat verbiedt dat nederlandse militairen naar de koloniën kunnen worden gezonden. Hiermede wordt de gelegenheid geschapen onze jongens naar Indonesië te zenden. We weten welk een gebruik hiervan is gemaakt.
In Maart 1946 komen de eerste drie duizend man aan in Indonesië! Het departement van Overzeese Gebiedsdelen

commentarieert: „Het ligt in de lijn van de ontwikkeling der gebeurtenissen. Dit is altijd de opzet geweest". Dat is duidelijke taal, die voor ieder die horen wilde, niet misverstaan kon worden. Maar het nederlandse volk handelde niet.

Weliswaar verklaarden in een bijeenkomst van 20.000 Amsterdammers, vertegenwoordigers van het N.V.V. en de Eenheids-Vakcentrale, plechtig, dat het werk zou worden neergelegd, indien de verschillen met de republikeinse regering tot een oorlog zou leiden, maar de aanloop tot deze oorlog, evenals de verdere troepenzendingen, evenals tenslotte het ontketenen van de oorlog op 20 Juli 1947, werd zonder daadwerkelijk verzet voltrokken.

Is het te verwonderen dat de reactie zich sterker voelde worden? Is het niet begrijpelijk dat zij, nu deze proef met succes was doorstaan, nu zij kon weten dat de leiders der nederlandse arbeidersbeweging, de enigste kracht die een noodlottige ontwikkeling zou kunnen tegengaan, het bij woorden zou laten, onversaagd voortging met het uitvoeren van haar plannen?

We kunnen in deze beschouwing niet alles releveren wat er allemaal rond Indonesië geschied is: er zijn bergen druks verschenen over de kwestie, en met de ontwikkeling verdoezelde ook de duidelijkheid van het beeld, kwam het uitgangspunt steeds meer op de achtergrond: Indonesië te erkennen als zelfstandigheid, zij het dan ook samenwerkend in Rijksverband.

Dát uitgangspunt is verlaten.

Wij zijn geen voorstanders van een wit-en-zwart tekening, en zeker niet in politicies. We weten wel, dat er ook aan indonesische zijde talrijke fouten zijn gemaakt: politieke en tactische. We weten ook dat de republikeinse regering niet altijd alles in de hand had, en dat er somwijlen daden geschiedden die niet verantwoord waren. Het zou onzinnig zijn dit allemaal te ontkennen.

Heeft de nederlandse regering echter het recht, de republikeinse regering daarover aan te vallen? Had onze regering

soms wel háár ambtenaren — burgerlijke als militaire — altijd in de hand? Heeft Generaal Spoor zich altijd en precies aan zijn instructies gehouden? Zijn niet ook burgerlijke ambtenaren, bezeten door de oude geest, de stille saboteurs geweest? En bleven zij niet in hun functies gehandhaafd? En had soms de Vader des Vaderlands, Prins Willem van Oranje, de hollandse vrijheidshelden altijd in de hand? Traden niet menigmaal de Geuzen op op een wijze die niet zijn instemming had? En als er een verschil is, dan is er dit verschil: Nederland is een oude, gevestigde „democratie", waarin dergelijke dingen niet meer zouden mogen voorkomen. Indonesië is een jonge, nog wordende staat, met alle moeilijkheden van de kinderjaren en de kinderziekten. De grote schande van Nederland is het, dat het de loyaliteitspolitiek heeft verlaten, dat het voor de oude reactionnaire opvattingen, die een volledige terugkeer van de oude koloniale toestanden inhielden, steeds meer bakzeil haalde. En als Nederland nu in het moeras zit van een koloniale oorlog, latent gehouden door het ingrijpen van de U.N.O., waar ook allerlei tegengestelde krachten aan het werk zijn, óók in verband met Indonesië, dan is dit het rampzalige gevolg van het feit, dat er aan het begin én tijdens de politiek van de laatste twee jaar geen vaste lijn heeft gezeten, dat deze politiek een weifelend, halfslachtig karakter droeg; nu eens twee passen vooruit, dan weer een pas terug; en ook wel eens in andere volgorde. Dan is dit ook te wijten aan dat deel van het nederlandse volk, dat het met deze gevoerde politiek in het geheel niet eens was, maar enerzijds gebonden zich voelde aan een bepaalde politieke partij die zijn vertegenwoordigers als minister in de regering had, anderzijds de methoden niet wist te vinden de krachten te verzamelen om aan het noodlottige drijven van de reactie een halt toe te roepen.
Deze bijna misdadige fout van de socialistische en vooruitstrevende delen van het nederlandse volk zal zich zwaar wreken, en vermoedelijk al in de naaste toekomst. De reactie, die het zich gemakkelijk gemaakt zag met haar plannen in Indonesië, zal van de gebleken mentaliteit een voor haar

belangen nuttig gebruik maken. Verscherping van de aanvallen op het levenspeil van de arbeidersklasse zullen door de bezittende klasse spoedig worden ondernomen.
Verlaten wij thans weer met onze beschouwing het schone Indonesië, in de broeiende politieke atmosfeer waarvan zich de giftige zwammen konden ontwikkelen, die zich zuigend vastklemden op het jonge leven van een nieuwe groeiende volksgemeenschap, en — over oceanen heen — ook het nederlandse volk aantastten in het bestaan zélf.

NEDERLAND, ARM LAND

We hebben het in vele toonaarden horen bejammeren, dat Nederland arm, zeer arm geworden is. En met tal van cijfers is het ons duidelijk gemaakt. Is het echter een wonder dat Nederland, dat de wereld armer is geworden? Meent men van een porceleinwinkel een vrolijke keuken te kunnen maken zonder schade aan te richten? Wel, de wereld is vijf lange jaren één grote schiettent geweest en toen het bachanaal afgelopen was, ging men — min of meer, maar meer min dan meer — ontnuchterd, de aangerichte schade eens opnemen. En toen bleek, hoe is het mogelijk, dat men niet alleen de ruiten bij de buren, maar ook bij zichzelf had ingegooid!
Ook Nederland kwam dus op een verschrikkelijke manier verarmd uit de oorlog te voorschijn. Nederland ging de schade opmaken. De Maasbode van 11 Juli 1945 weet mede te delen, dat volgens een voorlopige taxatie tien procent van het nederlandse volk al zijn bezittingen kwijt is. "Meer dan 800.000 nederlandse mannen, vrouwen en kinderen bezitten geen bed, dat zij hun eigen kunnen noemen, geen bord om van te eten en geen stoel om op te zitten". En afgezien van de aangerichte verwoestingen op allerlei gebied, de vernietiging van grote delen van steden en dorpen, het aan de zee prijsgeven van Walcheren, de roof en de vernietiging van industrieën en van culturele goederen bleek, dat de oorlogvoering ons ook financieel berooid had achtergelaten. Minister Lieftinck moest vaststellen dat de staatsschuld

was opgelopen tot 24 milliard gulden, een astronomisch getal voor Nederland, waarvan gewone mensen zich geen voorstelling kunnen maken.
Het komt er echter op neer dat iedere Nederlander die geboren wordt, een schuldbewijs in zijn knuistjes geklemd houdt ter grootte van f 2500.—. Met deze schuld beladen treedt hij de wereld tegemoet, en heel zijn verdere leven zal hij weten wat het betekent dat zijn ouders en grootouders van tijd tot tijd vrolijke keukens aanrichtten, doch dan niet op de wijze zoals Jan Steen ze ons schilderde. Zo worden de zonden der vaderen bezocht tot in het derde en vierde geslacht!
Onder deze omstandigheden was het niet verwonderlijk dat beroepen op het nederlandse volk werden gedaan zuiniger te leven. Vooral ook, omdat direct al tal van goederen uit het buitenland nodig waren, en met deviezen betaald moesten worden. Deviezen! Hadt U daar vroeger iets mede te maken, wist U zelfs wat het woord betekende? Vermoedelijk niet. Alleen in bankierskringen wist men wat het beduidde.
Volgens Van Dale's Groot-woordenboek betekent het een wissel op het buitenland. Tegenwoordig gaat iedereen heel vertrouwd om met deviezen. Ze zijn – niet letterlijk – bij ons als kind in huis. Maar net als in sommige gezinnen de kinderen, beheersen de deviezen óns leven. Vernielen ze ons leven! Want zonder deviezen kunnen we niets doen, omdat voor alles wat we nodig hebben, we ook deviezen nodig hebben. En die zijn duur! Dus doet de regering een beroep op het volk, vooral zuinig te zijn, en hard, heel hard te ploeteren. We moeten onder de moeilijkheden uit, en dat kan alleen als we de alleruiterste zuinigheid betrachten. „Daar zit iets in", zou Buziau zeggen. Maar als ons volk zich geen textielgoederen kan aanschaffen, omdat de in ons land geproduceerde textiel voor het allergrootste deel naar het buitenland gaat terwille van deviezen, als tal van andere producten onze neus voorbijgaan terwille van deviezen, als tal van goederen die uit het buitenland moeten komen, niet gekocht kunnen worden, alweer om der deviezen wille, dan worden deze deviezen voor ons een nachtmerrie. En in onze droom zien we dan óók een regering bezig een voorbeeld te

geven van het betrachten van de allergrootste zuinigheid. En dan doet het er helemaal niet toe of deze regering zich „progressief" noemt. Dromen zijn echter bedrog.
Want deze regeringen van na de oorlog zijn helemaal niet zuinig. Reeds op 20 October 1945 weet „Oost Brabant" te melden, dat in Canada aankopen zijn gedaan voor het leger, o.a.: uniformen, ondergoed en schoeisel voor 200.000 man. In December 1945 werd bekend, dat nog het een en ander was gekocht: 1500 vrachtwagens en ander legermateriaal. En verder nog een paar kleinigheden voor Indonesië:
44 ram-tanks;
54 kanonnen veld-artillerie;
170 anti-tank-kanonnen;
zware gevechtswagens;
lichte gevechtswagens;
tanktransporteurs;
26.000 sten-guns;
3.000 bren-guns;
42.000 geweren;
1.200 mortieren.
Verder een mammoth-base ordnance depot en twee legerwerkplaatsen met volledige uitrusting.
Op 3 Augustus 1945 had trouwens de Minister van Oorlog, Mr. J. Meynen voor de radio gesproken over de opbouw van ons nieuwe leger. Hij begint met vast te stellen, „dat, in tegenstelling tot vroeger, dat leger thans gedragen wordt door het medeleven van geheel ons volk". Wij zullen dat nu laten voor wat het is, want deze zelfde minister beklaagt zich later, als de regering besloten heeft — met verkrachting van Art. 192 van de Grondwet — nederlandse dienstplichtigen naar Indonesië te zenden, dat, als hij 1000 man oproept, er duizend verzoeken om vrijstelling komen. Vanwege dat medeleven klaarblijkelijk! Doch verder rekent Minister Meynen „bij de opbouw van ons leger, op een personeel van 200.000 man, en noemt de legeruitrusting een zeer voornaam punt, zodat, omdat ook Frankrijk, België, Denemarken en Noorwegen die moeten aanschaffen, aan de geallieerde industrie grote eisen zal worden gesteld."

Die arme wapenfabrikanten! Wat die zich toch een inspanning moeten getroosten, om toch in 's hemelsnaam maar te kunnen zorgen dat Nederland weer klaar is voor een nieuw schietfeest. Van de sympathie van minister Meyen kunnen zij zich verzekerd houden.
Het was dus echter duidelijk dat onze uit progressieve elementen bestaande regering wel een en ander over had — direct al — voor de opbouw van een nieuw leger. Was dat door een gebrek aan vertrouwen in de practische mogelijkheden van de U.N.O.? Was het door een juist inzicht dat de ontwikkeling der wereld zou gaan in de richting van weer een nieuwe wereldoorlog? Of was het wellicht de voorbereiding voor de „loyale samenwerking" met Indonesië? Laten we het laatste aannemen, niet voor het gemak, doch omdat dit het meest strookt met de ontwikkeling van de verhouding tussen Nederland en Indonesië.
Minister Meynen kreeg zijn zin. Het belangrijkste deel van de uitgaven in 1946 kwamen ten goede aan leger en vloot, hetgeen uit nevenstaande voorstelling duidelijk blijkt.

U ziet, welk een pover figuur Economische Zaken, Sociale Zaken en Onderwijs-, Kunsten en Wetenschappen slaan naast de grote broers uit het budget. Het waren direct al de troetelkinderen. Maar moest dat de uitdrukking zijn van de nieuwe koers? Was dat een verwerkelijking van de illusies uit de bezettingsjaren? Moest dat beeld de realisering betekenen van de hoop en verlangen naar een nieuwe en redelijke wereld? Inplaats van vooruit, zette Nederland de klok terug. En de consequentie was en is, dat aan de opbouw van de grote zuilen leger en vloot al het overige werd ondergeschikt gemaakt. Dat op iedere gulden voor sociale en culturele doeleinden moest worden beknibbeld, dat de voor oorlogsvoorbereiding benodigde deviezen niet voor nuttiger doeleinden konden worden uitgegeven.
We zijn helaas nog niet klaar met dit vraagstuk van de wanhoopspolitiek. Want we dienen nog vast te stellen dat Nederland sinds de bevrijding reeds meer dan twee milliard heeft uitgegeven voor oorlogsdoeleinden.

Econ. Zaken.

Soc. Zaken

Ond. Kunst. en Wetenschappen.

Openbare Werken - Wederopbouw.

Vloot.

Leger.

Moeten wij ons dan echter verwonderen als we jammerlijk in de ellende wegzinken? En is het niet noodzakelijker dan ooit, dat we dit militarisme breidelen en vernietigen? En is het dan wonder, dat als de regering in deze het tegendeel geeft van het voorbeeld, dat dan de zaak ter hand wordt genomen door hen, die genoodzaakt worden de militaire uniform aan te trekken, de jonge mannen, die men noodzaakt fabriek of werkplaats te verlaten, de studie stop te zetten, toekomstplannen terzijde te schuiven, om in militaire dienst te gaan? Jonge mannen, in wie het verantwoordelijkheidsgevoel voor de gemeenschap al zo ver ontwikkeld is, dat zij de moed hebben de dienst aan deze waanzin te weigeren? Die de gevangenis trotseren, liever dan persoonlijk mede verantwoordelijk te zijn voor de instandhouding van een stelsel, dat nog nimmer anders dan leed, ellende en verderf over de mensheid heeft gebracht? Hoe behandelt onze — van de nieuwe geest doortrokken, socialistische leden bevattende regering — deze dappere jonge mannen? Zij laat hen veroordelen tot gevangenisstraffen van drie en drie en een half jaar. In christelijk én socialistisch Nederland, met een vorstin die eens de woorden sprak: „Le Christ avant tout" is dit nog altijd mogelijk. O christelijke en socialistische regering, hoe is hierdoor alleen al Uw houding in deze na-oorlogsjaren, die mede door Uw toedoen weer vóór-oorlogsjaren zijn, veroordeeld.

We gaven aan dit geschrift de titel: Nederland in de mist. Want ons land zit inderdaad in een dichte mist. We zien geen uitkomst meer. We zitten verstrikt in een oorlogstoestand met Indonesië, die alleen nog maar meer onheil schijnt te kunnen opleveren. Het vertrouwen in onze bedoelingen is ondermijnd. De gelden, die nodig waren voor het herstel van onze industrie, en voor onze wederopbouw, en voor onze kleding, en voor onze schoeisel, en voor onze voeding, zijn verslingerd aan het militarisme en de oorlog. En onze regering, die met het indonesische drama tegenover de wereldhistorie reeds haar vonnis heeft getekend, weet, als het volk ontevreden wordt, als de economische spanningen

zo groot worden, dat conflicten niet kúnnen uitblijven, als opperste wijsheid niet anders te geven dan het magere advies, dat er harder gewerkt moet worder, dat er meer geproduceerd moet worden.
Maar met arbeidsslaven heeft men nog nimmer een gezonde wereld weten op te bouwen. Met vrije mensen, die vreugde kunnen hebben in hun arbeid, omdat de vruchten van hun arbeid aangewend worden voor het gemenebest, ook voor hen zelf, kan men een wereld opbouwen. Zolang zij het besef en de wetenschap hebben, dat eensdeels de resultaten van hun ploeteren de bevoorrechte positie versterken van hen die de grond en productiemiddelen in hun bezit hebben, en anderzijds de door hen voortgebrachte rijkdommen verzinken in de bodemloze put van het militarisme, zolang zij zien, dat met al hun werken zij hun gezin niet kunnen voeden, kleden en verwarmen, kán niet verwacht worden dat zij met animo aan hun werk tijgen.
De illussies van de bezettingsjaren zijn ons ontnomen. Aan de beloften, ons voor en na de bevrijding gedaan, heeft men zich niet gehouden. Tot het instellen van „organen uit het volk" is men niet kunnen komen, tenzij de regering wellicht de Stichting van de Arbeid, die niet anders is dan een verlengstuk van het apparaat van de staat, om met medewerking van werkgevers en verbureaucratiseerde vakverenigingsleiders de goede gang van zaken in het kapitalisme te behartigen, zo zou willen noemen.
Nederland in de mist!
Maar het volk van Nederland wil úit de mist, het wil in de zon komen van een werkelijk vrije, een gelukkige wereld. Het moet dan echter een einde willen maken aan de economische grondslagen van onze samenleving. Het moet niet willen proberen door het veroveren van wat ministerzetels, zoals socialisten dat deden, en communisten dat wensen, het kapitalisme aan te tasten. We zien waartoe het aanvaarden van de verantwoordelijkheden voor de gang van zaken in het kapitalistische stelsel leidt.
Als men alleen in het socialisme nog mogelijkheden ziet om uit de impasse te komen, dan is het ook plicht alle krach-

ten te concentreren op de vernietiging van het kapitalisme. Deze krachten zijn er! En bij de voortschrijdende verwording van het kapitalisme zullen ze naar voren komen en zich laten gelden. Want zo zeker als het is dat het stelsel waarin wij leven, een stelsel is dat de uitbuiting van de grote massa ten doel heeft ten bate van een kleine groep, die de grond en productie-middelen in zijn bezit heeft, zo zeker is het, dat dit stelsel alleen in stand gehouden wordt door de werkers met hoofd en hand. Zodra deze tot dit inzicht komen, en zodra zij de eigen verantwoordelijkheid zullen gaan gevoelen voor de gang van zaken, zullen zij deze verantwoordelijkheid opeisen en aanvaarden.
Dat is niet een aanvaarden van de verantwoordelijkheid in de politieke lichamen van de staat. Dat zal zijn een aanvaarden van de mede-verantwoordelijkheid voor het scheppen van die levende organen der gemeenschap, die in staat zullen zijn de grond en productie-middelen over te nemen en te brengen in de handen van deze gemeenschap. En met de te vormen organisaties van producenten en consumenten, die de productie, het beheer en de distributie van de maatschappelijke productie zal behartigen, zal het volk van Nederland de weg kunnen opgaan naar de vrijheid en het licht. Op ons allen rust een zware plicht. Op de intellectuëlen, op de mannen van de wetenschap, op hen die leiding geven in de bedrijven, en op de arbeiders. Op hen allen en tezamen rust de plicht de wegen te zoeken, en de middelen te vinden Nederland uit de mist te brengen.
Hoe wij ons voorstellen dat de constructieve organen er o.i. uit moeten zien, willen wij in een der volgende brochures behandelen.

Den Haag, October 1947.

NEDERLANDSE BOND VAN VRIJE SOCIALISTEN.

Is verschenen :

Fenn. Brockway
Fred. Mullally

DE DOOD BETAALT DIVIDEND

Allerwege in de wereld, middels gewapende „conflicten", betaalt de dood nog dividend. (Indonesië niet te vergeten.)

Vandaar de uitermate belangrijkheid en actualiteit van dit boek.

270 pagina's. In suggestieve band f 2,65.

Verkrijgbaar bij :
UITGEVERIJ „PLUTARCHUS"
Adm. J. Hoogeveen, Middenweg 117, Haarlem
Postrekening 228268

Ter perse is een boek van A. L. Constandse over het onderwerp dat in het brandpunt van de belangstelling staat, n.l.

DERTIG JAAR SOVJET POLITIEK

Reeds nu, eveneens aan bovenstaand adres te bestellen. Voor leden van PLUTARCHUS f 3,10. Anderen f 3,90.

DRUKKERIJ „AURORA", ALMELO